

cov komunálneho odpadu vo výške zodpovedajúcej skutočným nákladom obce na tieto odpady.

Tento systém musí odrážať konkrétne podmienky nielen obce, ale aj jednotlivých lokalít (napr. rodinné domy, sídliská). Ak sú obyvatelia určitej časti obce schopní separovať a zhodnocovať odpad, obec by to mala vo VZN reflektovať.

Prenesenie všetkých oprávnení a povinností za nakladanie s komunálnym odpadom na obce bolo motivované aj snahou o transparentnosť toku peňazí za odpady, keďže obec (ako samospráva) by mala presne informovať o výške nákladov na zber, prepravu, zhodnotenie a zneškodnenie odpadov, aby občan mohol kontrolovať efektívnosť vynakladaných prostriedkov.

Zákon obsahuje viacero nástrojov pozitívnej motivácie pôvodcov na znižovanie množstva odpadu, jeho separovanie a zhodnocovanie. Jedným z týchto motivačných nástrojov je možnosť zavedenia tzv. množstvového zberu komunálnych odpadov a nadväzného platenie miestneho poplatku podľa skutočného množstva vyprodukovaných odpadov.

Množstvový zber sa v zákone zaviedol z dôvodu, že ustanovenie sadzby poplatku len v závislosti od počtu osôb by mohlo viesť k demotivácii pôvodcu odpadu znižovať množstvo odpadu, ktoré vyprodukuje on sám, resp. ktoré odovzdá nevytriedené na zneškodnenie. Pôvodne sa v návrhu zákona tento zber označoval ako "žetónový", keďže sa vychádzalo z praktických skúseností obcí, kde takýto systém bol už zavedený a spočíval v tom, že pôvodca si na obecnom úrade zakúpil potrebný počet žetónov. Ak naplnil svoju nádobu na odpad, vyložil ju v určenom čase na miesto dostupné pre vozidlá odvážajúce odpad a žetónom "zaplatil" za odvoz. V procese schvaľovania zákona o odpadoch došlo k zmene názvu "žetónový zber" na širší "množstvový zber"

(formou úhrady nemusí byť len žetón), ale princíp tohto zberu ostal nezmenený.

Množstvový zber umožňuje:

- poplatníkovi relatívne presne zistiť množstvo vyprodukovaného komunálneho odpadu (aj drobného stavebného odpadu) za daný čas na účel výpočtu a vyrubenia miestneho poplatku,
- platiť poplatok za odpady vo výške, ktorá zodpovedá skutočnému množstvu vyprodukovaných odpadov,
- stanoviť interval odvozu odpadu vyprodukovaného konkrétnym poplatníkom (závisí predovšetkým od jeho vôle), vždy však pri rešpektovaní zavedeného systému v danej obci a predpisov na úseku ochrany zdravia ľudí a životného prostredia.

Základný rozdiel medzi množstvom zberom odpadov a zberom, za ktorý sa platí poplatok podľa odseku 4 písm. a) zákona NR SR č. 223/2001 Z. z. o odpadoch, spočíva v tom, že pri množstvom zbere má poplatník možnosť ovplyvniť výšku poplatku v priebehu kalendárneho roka na základe skutočného objemu vyprodukovaného odpadu, kým

v druhom prípade túto možnosť nemá (platí sa za objem nádoby a vopred stanovený počet vývozov nezávisle od toho, koľko odpadu naozaj v nádobe je).

Zavedenie miestneho poplatku viazaného na množstvový zber je vhodné všade tam, kde poplatník môže reálne preukázať, že využíva tento systém, t. j. ak je jeho zberná nádoba presne identifikovateľná a možno zabrániť tomu, aby do nej neukladali odpad iné osoby. Typickými situáciami vhodnými na množstvový zber sú napr. časti obcí s rodinnými domami alebo firmy, ktoré majú nádoby na odpad umiestnené v uzavretom areáli. Týmto spôsobom možno riešiť aj poplatky chatárov a chalupárov, ktorí nemajú v danej obci trvalý ani prechodný pobyt. Ale ťažko by bol uskutočniteľný napr. na sídliskách s veľkými bytovými domami a anonymitou obyvateľov, kde je spravidla nemožné zabrániť ukladaniu odpadov do nádob cudzími pôvodcami.

Ak sa obec rozhodne zaviesť množstvový zber, nevyrubuje miestny poplatok formou platobného výmeru.

Božena Gašparíková

Program odpadového hospodárstva

Odpadové hospodárstvo zahŕňa všetky činnosti zamerané na predchádzanie a obmedzovanie vzniku odpadov, znižovanie ich nebezpečnosti pre životné prostredie, ako aj na nakladanie s odpadmi v súlade s platnými zákonmi. Nakladanie s odpadmi je definované ako zber odpadov, preprava odpadov, zhodnocovanie odpadov a zneškodňovanie odpadov vrátane starostlivosti o miesto zneškodňovania.

Základným atribútom pre prípravu Programu odpadového hospo-

dárstva (POH) je účel *odpadového hospodárstva*, definovaný v § 3 zákona č. 223/2001 Z. z. o odpadoch, ktorým je predchádzať a obmedzovať vznik odpadov a zabezpečiť ich zhodnocovanie. Prednostne by sa malo zabezpečovať materiálové zhodnocovanie odpadov. V prípade, že to nie je možné alebo účelné, možno zabezpečiť energetické zhodnocovanie odpadov, t. j. využívať odpady ako zdroj energie. V prípade potreby zneškodňovania odpadov sa musí zabezpečiť spôsob neohro-

zujúci zdravie ľudí a nepoškozujúci životné prostredie.

POH SR do r. 2005 je už 3. programom v novodobej histórii odpadového hospodárstva na Slovensku. Prvý bol prijatý r. 1993 (platil do r. 1996), druhým (do r. 2000) bolo vytýčených 11 cieľov. Z jeho vyhodnotenia vyplynulo, že 9 cieľov bolo dosiahnutých, z toho 2 iba čiastočne a 2 ciele sa nepodarilo naplniť.

Splnený bol cieľ pokračovať v budovaní siete spaľovní odpadov zo zdravotnej starostlivosti. V období 1996 – 2000 boli do prevádzky uvedené 4 takéto spaľovne odpadov (Bratislava, Trenčín, Považská Bystrica, Prešov). V súčasnosti je v prevádzke 9 takýchto spaľovní odpadov, ktoré spĺňajú emisné limity. Splnený bol aj cieľ rozširovať sieť zariadení na dotriedňovanie odpadov, ktorých je v prevádzke 78. Taktiež bol splnený cieľ využiť na zneškodňovanie odpadov napr. cementárenskú rotačnú pec, čo je zabezpečené v dvoch spoločnostiach. Dosiahnutý bol tiež cieľ zabezpečiť zneškodňovanie komunálnych odpadov na skládkach odpadov vyhovujúcich súčasným technickým požiadavkám. V prevádzke je 154 takýchto skládok. Aj v oblasti sanácie starých skládok odpadov bol cieľ splnený. V súčasnosti je evidovaných 3 886 lokalít, tzv. starých environmentálnych záťaží, pričom r. 1993 ich bolo evidovaných 7 204.

Nepodarilo sa vybudovať zariadenia na zneškodňovanie odpadov nadregionálneho charakteru a nepodarilo sa zvýšiť podiel kompostovania biologicky rozložiteľných odpadov.

Z analýzy skutkového stavu vyplynulo, že sa nepodarilo zabezpečiť uprednostňovanie zhodnocovania odpadov, hlavne nepodarilo sa zvýšiť podiel kompostovania biologicky rozložiteľných odpadov. Rozhodujúci je ekonomický aspekt celého problému, t. j., že na dosiahnutie cieľov odpadového hospodárstva nie je postačujúca iba právna regulácia.

Z tohto dôvodu bolo novým zákonom o odpadoch iniciované zria-

denie *Recyklačného fondu*. Budú sa v ňom sústreďovať peňažné prostriedky práve na podporu zberu a zhodnocovania odpadov. Taktiež boli upravené požiadavky na tvorbu programov odpadového hospodárstva. *POH SR do r. 2005* má podľa platných právnych predpisov *záväznú časť* určujúcu cieľové smerovanie nakladania s určenými druhmi odpadov a ich množstvami v určenom čase. Konkrétne ide o opotrebované batérie a akumulátory, odpadové oleje, opotrebované pneumatiky, odpady z viacvrstvových kombinovaných materiálov, elektrický šrot, odpady z polyetyléneteraftalátu, polyetylénu, polypropylénu, polystyrénu, polyvinylchloridu, zo žiariviek s obsahom ortuti, odpady z papiera, zo skla, staré vozidlá a biologicky rozložiteľné odpady.

Hlavné ciele odpadového hospodárstva v ďalšom období:

- zvýšiť materiálové zhodnocovanie odpadov zo 65 % v r. 2000 na 70 % v r. 2005,
- zvýšiť energetické zhodnocovanie odpadov z 3 % v r. 2000 na 5 % v r. 2005,
- znížiť zneškodňovanie odpadov spaľovaním z 2 % v r. 2000 na 1 % v r. 2005,
- znížiť zneškodňovanie odpadov skládkovaním z 27 % v r. 2000 na 22 % v r. 2005.

Čiastkové ciele v oblasti komunálnych odpadov do r. 2005:

- dosiahnuť materiálové zhodnocovanie 35 %, energetické zhodnocovanie 15 %, skládkovanie 50 %,
- znížiť skládkovanie biologicky rozložiteľných komunálnych odpadov o 30 % oproti r. 2000,
- znížiť spaľovanie biologicky rozložiteľných odpadov o 10 % oproti r. 2000,
- dosiahnuť 35 % podiel kompostovania biologicky rozložiteľných zložiek komunálnych odpadov.

Smerná časť POH SR do r. 2005 uvádza zámery na vybudovanie zariadení nadregionálneho charakteru pre odpady zo živočíšnej výroby a pre odpady s obsahom PCB. Vzhľadom na to, že treba prihliadať na princíp blízkosti, ako na jeden zo základných princípov odpadového hospodárstva, jednotlivé zámery na konkrétne zariadenia na zhodnocovanie odpadov, zariadenia na zneškodňovanie odpadov alebo zariadenia na iné nakladanie s odpadmi budú obsahovať smerné časti programov krajov a okresov, ktoré by mali byť vypracované v lehote do 3 a 4 mesiacov od schválenia POH SR do r. 2005 vládou Slovenskej republiky.

V časti *rozpočet odpadového hospodárstva*, ktorá vychádza najmä z podkladov krajských a okresných úradov, sú uvedené predpokladané investičné náklady do r. 2005 v celkovej výške asi 12 mld. Sk. Predpokladá sa, že zhodnocovanie odpadov sa podporí z Recyklačného fondu ca 4 mld. Sk, s určitou finančnou čiastkou sa počíta z programov zahraničnej pomoci. Aj napriek tomu, že tieto prostriedky možno využiť iba na komunálnej úrovni, je zrejmé, že podstatnú časť nákladov na odpadové hospodárstvo bude aj naďalej znášať súkromný sektor a obce.

Program odpadového hospodárstva pre komunálne odpady

Každá obec je povinná vypracovať Program odpadového hospodárstva pre komunálne odpady a pre drobné stavebné odpady, ktoré vznikajú na jej území. Pri zostavovaní POH je obec oprávnená bezplatne požadovať od každého, kto je držiteľom komunálnych odpadov, alebo nakladá s nimi na území obce, potrebné informácie. Podľa platných právnych predpisov musí záväzná časť POH obce obsahovať údaje o predpokladanom vzniku odpadov, o podiele ich zhodnocovania a zneškodňovania vo východisko-

vom a cieľovom roku, ako aj opatrenia na obmedzovanie vzniku odpadov.

Smerná časť POH obce má obsahovať údaje o zámeroch na vybudovanie nových zariadení na nakladanie s odpadmi. V POH obce musí byť aj rozpočet na plánované obdobie s údajmi o celkových plánovaných nákladoch v členení na náklady na zhodnocovanie odpadov, zneškodňovanie odpadov a na iné činnosti odpadového hospodárstva, ako aj o zdrojoch na ich pokrytie. Za zber, prepravu a zneškodňovanie komunálnych odpadov a drobných stavebných odpadov sa platí obci miestny poplatok. Základným cie-

lom v oblasti komunálnych odpadov do r. 2005 je zabezpečiť, aby z celkového množstva vzniknutých komunálnych odpadov bolo 50 % zhodnotených (materiálové zhodnotenie 35 % a energetické zhodnotenie 15 %).

Pri tvorbe programov odpadového hospodárstva na každej úrovni sa musí prihliadať nielen na ich environmentálnu účinnosť, ale aj na ekonomickú efektívnosť i na sociálnu akceptovateľnosť.

Spracované z tlačových podkladov MŽP SR.

Marta Ciranová

Hodnotenie vývoja Slovenska po Summite Zeme

Mikuláš Huba: **Slovensko desať rokov po Riu**. Spoločnosť pre trvalo udržateľný život v SR (STUŽ/SR), Bratislava 2001, 127 s.

V súvislosti s blížiacim sa Svetovým summitom o trvalo udržateľnom rozvoji v Johannesburgu, ktorý bude o. i. bilancujúcim podujatím globálneho pokroku v implementácii trvalo udržateľného rozvoja (TUR), mobilizujú sa aj aktivity zamerané na túto problematiku na regionálnej i národnej úrovni. Publikácia **Slovensko desať rokov po Riu** je príspevkom slovenskej mimovládnej sféry. Autor v úvode uvádza, že viac ako o literatúru faktu ide o esej, čím chcel okrem iného ponúknuť aj pohľad za oponu relatívne dostupných a pomerne známych, avšak nie vždy kontextuálne dostatočne výpovedných štatistík. Pri zostavovaní publikácie sa opiera o podklady Jána Szöllösa a Vladimíra Iru, ako aj o názory viac ako dvoch desiatok reprezentantov dôležitých skupín v spoločnosti (v zmysle Agendy 21). Rozsah problematiky kládol pred neho veľké nároky na poznanie nielen faktografického materiálu, ale najmä na identifikáciu a interpretáciu súvislostí v komplikovanejšpleti sociálnych, ekonomických a environmentálnych javov a procesov.

Analytická časť publikácie pozostáva zo štyroch voľne usporiadaných kapitol. Prvá obsahuje hodnotenie východiskovej situácie v kontexte TUR a plnenia záverov a odporúčaní Agendy 21 (A 21).

Hlavným objektom záujmu autora v druhej kapitole je identifikácia silných a slabých stránok rozvoja vo vzťahu k TUR po r. 1992 na základe SWOT-analýzy relevantných aspektov vývoja Slovenska od Konferencie OSN v Riu. Skutočnosť, že slabé stránky (chyby, slabiny, nedostatky) sú prezentované na šiestich stranách v porovnaní s dvoma stránkami vymenovaných úspechov, nepriamo svedčí o prevažne kritickom postoji autora k vývoju Slovenska po r. 1992. Spektrum uvádzaných problémov je široké, siaha od vládnej politiky až po kritiku atomizácie ochranárskeho hnutia. Autor hodnotí vývoj vybraných odvetvových rozvojových stratégií z aspektu odporúčaní A 21 a hodnotí aj implementáciu štyridsiatich kapitol A 21 v podmienkach Slovenska. Prínosom tejto najrozsiahlejšej časti je už samotná stručná prezentácia odporúčaní, obsiahnutých v jednotlivých kapitolách A 21. Aj keď autor hodnotí proces ich implementácie značne kriticky, nevyhýba sa ani pozitívam, ktoré sa v mnohých ohľadoch bezpochyby dosiahli.

Prezentácia výsledkov dotazníkového prieskumu a riadených rozhovorov obsahuje názory a hodnotenia súboru respondentov z prostredia akademickej obce, decíznej sféry, podnikateľov, mládeže, odborov, cirkví, organizácií bojujúcich za práva žien, MVO a iných skupín spoločnosti. Prieskum bol zameraný na problematiku A 21, implementáciu a podporu TUR, ako aj na vzťah verejnosti k TUR. Analogický prieskum prebehol aj v ostatných krajinách V 4.

V záverečných častiach publikácie je uvedený Stručný prehľad pro-trvalo udržateľných aktivít na Slovensku a informácia o projekte *Ten years after Rio*.

Hodnotenie vývoja Slovenska 10 rokov po Summite Zeme v Riu de Janeiro prispieva k reflexii spoločnosti nezávislými MVO a nezávislými osobnosťami. Malo by slúžiť riadiacej sfére ako vítaný druh spätnej väzby a otvorený priestor nielen na dialóg, ale najmä na uskutočňovanie praktických opatrení smerujúcich ku skutočnému naplneniu prijatých záväzkov obsiahnutých v A 21.

Ján Hanušin